

Mot alle odds

Muslimske kvinneboksers identitetsforhandlinger i spenningsfeltet mellom frihet, tilhørighet og innesperring

Against All Odds

Muslim women boxers' negotiations of identity while caught between freedom, belonging and confinement

Anne Tjønndal

Førsteamanuensis, Fakultet for samfunnsvitenskap, Nord universitet

anne.tjonndal@nord.no

Jorid Hovden

Professor, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

jorid.hovden@ntnu.no

Sammendrag

Formålet med denne artikkelen er å synliggjøre hvordan muslimske kvinneboksere forhandler sin identitet i situasjoner hvor de stadig må håndtere motstand og store konflikter, fordi de velger å være bokser. Ved å velge en identitet som bokser støter de mot normer om hvordan unge muslimske kvinner kan opptre i det offentlige rom. Gjennom kroppsliggjøring av sin tro, utfordrer de hvordan en bokser skal opptre i bokseringen. Konsekvensen er at de opplever stigmatisering og andregjøring både fra familien og mannlige ledere i boksemiljøet. Artikkelen er basert på livshistorieintervju med to unge muslimske kvinnelige bokser med innvanderbakgrunn. Den teoretiske rammen drar vekslers på figurativ sosiologi og postkolonial teori. De unge boksernes fortellinger viser at boksing erfarer som et fristed, et sted hvor de kan oppleve mestring, anerkjennelse og muligheter til å overskride kjønnete grenser. Dette gjør at de velger ikke å gi slipp på boksingen, selv om det betyr å leve med uforsonlige konflikter og en eksistensiell tvil om å være bokser er forenlig med å være en respektabel muslimsk kvinne.

Nøkkelord

Boksing, muslimske minoritetsjenter, identitet, idrett, religion, stigmatisering

Abstract

The purpose of this paper is to illustrate how Muslim women boxers negotiate their identity in situations where they continually manage resistance and conflict, because they choose to be boxers. By choosing an identity as a boxer they challenge dominant norms of how young Muslim women should act in public spaces. Through their embodiment of their faith, they challenge how female boxers are expected to behave in the boxing ring. Consequently, they experience stigmatization and exclusion both from their families and from male leaders in the boxing environment. The article is based on life story interviews with two young Norwegian Muslim women boxers with immigrant backgrounds. The theoretical framing derives on figuration sociology and post-colonial theory. The narratives of the young boxers demonstrate how they experience boxing as a space of freedom, mastery of skills, recognition and possibilities to transcend gendered boundaries, leading to their refusal to give up boxing, even if this means that they have to live with relentless conflict and an existential doubt if being a boxer is compatible with being a respectable Muslim woman.

Keywords

Sport and inequality, boxing, Muslim women in sports, identity, sports and religion, minorities

Det er forferdelig å krangle med familien sin hver dag. Særlig om noe så dumt som idrett. Men jeg kan ikke noe for det. Jeg elsker boksing. Jeg klarer ikke å holde meg unna... Hvis jeg hadde klart å slutte med boksing, så kunne jeg hatt et godt forhold til familien min, men det kommer ikke til å skje... Jeg vet ikke hvorfor jeg ikke klarer å slutte med boksing.

Dette er et sitat fra en muslimsk kvinne som bokser. Hun uttrykker en sterk lidenskap for boksing, samtidig som valget hennes om å være bokser ikke aksepteres av hennes nærmeste. Det er vanlig at idrettsutøvere på tvers av idrettsgrener har en sterk tilknytning til idretten sin (Stenseng, Forest og Curran 2014), men her slutter kanskje likhetene med den muslimske kvinnebokseren. Det er tydelig at hennes kjærlighet for boksing skaper problemer, og gjør at hun stiller spørsmål om hvorfor noe så tilsynelatende uviktig, kan skape uforsonlige konflikter med familien, men hvorfor er det slik? Hvorfor er det så problematisk for jenter å bokse og særlig for muslimske jenter?

Boksing er en idrett hvor det best mulige utfallet av en kamp er at du slår motstanderen din så hardt at hun mister bevisstheten i over ti sekunder. Dette er en handling som gir få konnotasjoner til tradisjonelle normer for kvinnelighet og feminitet (Connell 2005; Tjønndal 2016). Idretts sosiologisk forskning beskriver boksing som en «hypermaskulin» idrett som har en lang historie med ekskludering og marginalisering av kvinnelige utøvere, (Channon og Phipps 2017; Tjønndal og Hovden 2016; Hovden og Tjønndal 2019; McCree 2015). Til tross for en sterk historisk tilknytning til menn og maskulinitet, (Smith 2014), viser studier at boksing stadig blir mer populært blant kvinner (Woodward 2013; Heiskanen 2012; Tjønndal 2019).

Feministisk idrettsforskning (f.eks. Hovden 2004; Lenskyj 1986; Rana 2017) påpeker at maskuline og mannsdominerte idretter som boksing, gir kvinner muligheter til å mestre og synliggjøre ferdigheter og egenskaper som tradisjonelt blir forbundet med menn og maskulinitet. Studier av kvinner på mannsdominerte idrettsarenaer viser imidlertid at når kvinner kommer inn og deltar på menns premisser, kan dette også bety marginalisering og negative kjønnete erfaringer (Fasting og Svela Sand 2008; Hovden og Tjønndal 2019). Selv om kvinnelige bokserer formelt sett skal være likestilte med menn, opplever de ofte motstand og utsettes for seksualisering, trivialisering og latterliggjøring (Tjønndal 2019; Woodward 2013).

Når det gjelder minoritetskvinner i norsk idrett, viser studier at denne gruppen opplever former for diskriminering og marginalisering som majoritetskvinner ikke i samme grad utsettes for. Dette gjelder særlig for muslimske kvinner (Strandbu 2005; Walseth og Strandbu 2014). Vi vil i denne artikkelen sette søkelys på muslimske kvinnebokseres situasjon illustrert gjennom to livshistorier. Slike fortellinger er ofte fraværende i analyser av minoritetskvinneres idrettsdeltagelse (Ratna og Samie 2017; Watson og Scraton 2017). Målet er å synliggjøre hvordan muslimske kvinnebokseres dedikasjon og tilhørighet til boksing kan forstås, og hvordan det innebærer at de stadig må håndtere motstand, tvil og store konflikter i hverdagen. Dette paradokset vil vi belyse ved å spørre: *Hvorfor er lidenskapen for boksing så sterk at man ikke klarer å slutte å bokse, selv når dette forårsaker konflikt og utstøtelse?*

Det empiriske grunnlaget for studien er livshistorieintervju med to unge kvinnelige muslimske bokserer, begge med innvandringsbakgrunn. I analysene vil vi særlig legge vekt på hvordan makt- og autoritetsforhold påvirker disse kvinnenes handlingsvilkår, muligheter og identitet. For å gi mer innsikt i studiens utgangspunkt, vil vi i det videre gjøre rede for tidligere forskning om muslimske kvinners idrettsdeltakelse.

Tidligere forskning: muslimske kvinners idrettsdeltakelse

Norske studier viser at muslimske kvinner deltar mindre i organisert idrett sammenlignet med majoritetskvinner (Myrli og Mehus 2015; Strandbu, Bakken og Sletten 2019). Denne skjevheten i idrettsdeltakelse kjennetegner også mange andre land, både vestlige og ikke-vestlige (Benn, Pfister og Jawad 2010; Lenneis og Agergaard 2018; Walseth og Fasting 2003). I Nord-Europa har muslimske kvinners lave deltakelse i organisert idrett blitt pekt på som en samfunnsutfordring, både i et idrettspolitisk og helsepolitisk perspektiv (Lenneis og Pfister 2017).

Det er få studier av muslimske kvinners deltakelse i bokseringen. De få bidragene som eksisterer, viser hvordan det i flere muslimske kulturer ikke er aksept for at kvinner bokser, fordi handlingene i bokseringen overskrider grensene for hvilke aktiviteter respektable kvinner kan delta i (Kipnis og Caudwell 2015; Tjønnal 2019). Ahmad (2011) har gjort liknende funn i sin studie av kvinnelige muslimske fotballspillere i Storbritannia. Hun viser at for mange av de muslimske kvinnene er identiteten som fotballspiller ikke forenelig med identiteten som muslimsk kvinne, og derfor skaper denne kombinasjonen kontinuerlige identitetskonflikter.

De fleste studiene av muslimske jenter og kvinners erfaringer med idrett, kroppsøving og fysisk aktivitet er europeiske. Disse studiene viser til ulike erfaringer, og ikke til et entydig mønster. I en studie av kroppsøving i Danmark (With-Nielsen og Pfister 2011) velger for eksempel muslimske jenter (som bruker hijab) å avstå fra aktiviteter som innebærer kontakt med gutter. Walseths (2015) studie av muslimske jenter i Norge viser derimot at mange muslimske jenter ikke har noe imot trening i kjønnsblandede grupper. Slike motstridende funn er i tråd med andre feministiske studier som påpeker at muslimske kvinner som deltar i idrett, ikke er en homogen gruppe, men at deres deltagelsesmønster varierer med etnisk og sosioøkonomisk bakgrunn (Benn og Ahmed 2006; Lenneis og Pfister 2017; Ratna og Samie 2017). Ratna og Samie (2017) peker særlig på hvordan muslimske kvinner kroppsleggjør sin tro på ulike måter, blant annet gjennom kleskoder og hvordan dette påvirker deres muligheter til idrettsdeltakelse.

Enkelte studier vektlegger mulighetene og friheten muslimske kvinner opplever gjennom idrett, og hvordan de dermed utfordrer stereotyper som fremstiller muslimske kvinner som passive, svake og undertrykte (Hamzeh og Oliver 2012; Agergaard 2016). Det vises til at de kulturelle og religiøse forventningene muslimske kvinner stilles ovenfor, er åpne for forhandling og endring. Benn, Pfister og Jawad (2010) fremhever blant annet at det ikke er Islam som religion, og muslimsk kultur i seg selv, som hindrer muslimske kvinner fra å delta i idrett, men at vestlig idrett ofte har regler og organiseringsformer som ikke tar hensyn til muslimske kvinners behov.

Teoretisk rammeverk: boksing som et tvetydig mulighetsrom

Vårt teoretiske rammeverk er todelt. I første del beskriver vi hvordan figurasjonssosiologiske bidrag (Elias og Dunning 1986; Maquire 1999; Thing 1999) kan bidra til å forstå hvorfor muslimske kvinnebokser opplever idrett og boksing som noe de elsker, og som en identitet de ikke vil gi slipp på. I den andre delen drar vi veksler på teori om interseksjonalitet (Brah og Phoenix 2004; Crenshaw 2001) og hvordan vi kan forstå at sammenvevinger av betydninger av kjønn, etnisitet og religion, kan lede til marginalisering og stigmatisering av muslimske kvinnebokser.

Idrett som mestring, frihet og fellesskap

Som en av få klassiske sosiologer vektlegger Norbert Elias i sin figurasjonssosiologi, hvordan man kan forstå sportens engasjement og samfunnsmessige funksjon i det moderne samfunnet (Elias 1981). I boken *Quest for excitement* (Elias og Dunning 1986) beskrives sporten, eller det vi i Norge omtaler som den organiserte idretten, som en kreativ lekeplass hvor man gjennom ulike former for konkurranse får tilfredsstilt grunnleggende psykososiale behov. Idretten karakteriseres som en mimetisk samfunnsarena, hvor det mimetiske har tre hovedaspekter: kroppsbevegelser, det fellesskapsdannende og det imaginære. Dette betyr at idrettens funksjon ligner andre symbolske samfunnsområder som religion, billedkunst og teater, fordi den gir oss lov til å gå inn i et symbolsk og rituelt rom, hvor hverdagens trivialiteter og bekymringer frakobles (Thing 1999). I dette rommet åpnes det for å leve ut ukontrollerte følelser som aggresjon og glede, søke spenninger og leke med «det forbudte» på måter som kompenserer for den altomfattende kontroll og begrensning som det moderne mennesket gjennomgående er utsatt for på andre samfunnsområder (Elias og Dunning 1986). Moderne konkurranseidrett betegnes derfor som en antitese til et moderne arbeids- og hverdagsliv. Maquire og Mansfield (1998) figurasjonsteoretiske analyser av idrett og trening viser blant annet til hvordan man gjennom ulike former for trening og konkurranser søker etter kroppslig anerkjennelse og frikopling fra dagliglivets følelsesmessige innesperring.

De fleste figurasjonssosiologiske studiene av idrett har et makroperspektiv (Thing 1999, 2011). De få som analyserer mikrososiologiske betydninger av kjønn (Maquire og Mansfield 1998; Thing 1999, 2011), har fokus på hvordan idrettsaktiviteter og idrettskonkurranser representerer arenaer, hvor man utforsker kulturelle og kjønnete grenser. Thing (1999) beskriver blant annet hvordan kvinnelige utøvere kopler lidenskap for idrett og idrettskonkurranser til frihet fra femininitetsnormer og kjønnede forventninger, og hvordan trening og konkurranser kan oppleves som en «*timeout*» fra kjønnede tilskrivninger. I denne sammenheng vil vi analysere hvordan unge muslimske kvinneboksere erfarer og opplever boksingen som mulighetsrom, og hva det betyr for deres livssituasjon. For eksempel hvordan deres lidenskap for boksing kan gi tilgang til sosiale posisjoner som kan utvide deres sosiale anerkjennelse og frihet.

Fellesskapsdanning er nevnt som et av idrettens mimetiske hovedaspekter. Det beskrives som en arena hvor sterke fellesskap dannes og idretten utgjør således en viktig kilde til mening i mange menneskers liv (Elias 1981; Elias og Dunning 1986). Idrettsutøvere som trener og konkurrerer sammen utvikler ofte et sterkt samhold og en sterk gruppeidentitet, fordi de har oppmerksomheten rettet mot det samme, og herigjennom bevisstgjøres man på hverandres følelser (Thing 1999; McLaren mfl. 2017). Styrken i slike idrettsfellesskap kommer blant annet til uttrykk når utøveren gjør idrettsdeltakelsen til en viktig identitetsmarkør. Samtidig er idretten en arena hvor det er stor konkurranse mellom utøverne, og dette gjør at mange også kan oppleve et miljø preget av misunnelse, utstøting og marginalisering. Det betyr en situasjon hvor de stadig må forhandle med seg selv om innsatsen og engasjementet er verd prisen (Tjønndal 2019; Channon og Phipps 2017).

Interseksjonalitet og minoritetsgjøring

Begrepet interseksjonalitet forstås på ulike måter i feministiske og postkoloniale studier (for eksempel Brah og Phoenix 2004; Crenshaw 1989; de los Reyes og Mulinari 2005). Det som disse likevel har felles, er anvendelsen av interseksjonalitet som analytisk begrep, hvor det fokuseres på samspill mellom sosiale ulikhetsdimensjoner som skaper asymmetriske maktrelasjoner (Berg, Flemmen og Gullikstad 2008). Interseksjonalitet er dermed et perspektiv som har som mål å studere betydninger av samspill knyttet til ulikhetsdimensjoner som

for eksempel kjønn, sosial klasse, alder, etnisitet og religion. Et samspill som avdekker privilegier og majoritetsgjøring for noen, og marginalisering og minoritetsgjøring for andre (Brah og Phonix 2004, Berg, Flemmen og Gullikstad 2008). Interseksjonalitet utgjør slik en syntese av betydninger av sammenvevde og komplekse maktrelasjoner. Å analysere interseksjonalitet betyr derfor blant annet å utforske og synliggjøre de fortrinn hvite, heteroseksuelle, middelklassemenn har i vestlig idrett. I denne artikkelen anvender vi interseksjonalitet som et analytisk redskap for å synliggjøre hvilke makt- og ulikhetsdiskurser som sammenveves i muslimske kvinnebokseres liv og, hvordan disse varierer med kontekst.

Relasjonen mellom majoritets- og minoritetsgrupper kan betegnes som en ustabil maktrelasjon, fordi den varierer med kontekst og kategoriene etableres og reetableres gjennom prosesser som inkluderer noen og ekskluderer andre (Berg, Flemmen og Gullikstad 2008; Gullestad 2006). Det betyr også at minoritetsgrupper posisjoneres i forhold til hverandre og ikke bare i forhold til majoritetsgrupper (Brah 2003). De muslimske kvinneboksene i denne studien posisjoneres derfor ikke bare i forhold til norske (majoritets)menn, men også i forhold til muslimske menn. Derfor blir det viktig å forstå de kontekstuelle maktrelasjonene de inngår i, og hvordan selve sammenvevingen av individuelle handlinger, normer og institusjonelle praksiser foregår. Minoritetsgjøring uttrykkes ofte i ulike former for rangering som leder til sårbarhet, ekskludering og marginalisering (Brah 1996; Gullestad 2002). De som utsettes for minoritetsgjøring blir «merket» og gjort til «de andre» eller til «dem», mens de som er i en majoritetsposisjon forblir «umerket». Når kvinneboksene i denne studien «merkes» som «muslimske kvinner», posisjoneres de i en slags «outsider within»-rolle (Collins 1986). Det betyr at de muslimske kvinneboksene blir gjort til en minoritet både fordi de er muslimer, kvinner og har innvandrerbakgrunn. Ifølge Gullestad (2002) resulterer dette i at de må håndtere ulike sammenvevde minoritetsposisjoner i møte med ulike majoritetsgrupper. I denne sammenheng kan det være majoritetsgrupper som etnisk norske mannlige boksetrenere eller muslimske menn.

I vår analyse av boksersnes fortellinger vil vi søke å forstå hvordan de muslimske kvinneboksene opplever og håndterer stigmatisering, andregjøring og utstøting både i boksingen og i familien. Vi vil legge vekt på å synliggjøre hvordan de opplever maktrelasjoner, hvor de defineres og kategoriseres som «dem», og hvordan de i disse situasjonene utfordrer sin minoritetsstatus gjennom motstand og forhandlinger om likeverdighet og endring (Brah 2003; Rana 2017).

Metode: livshistorieintervju

Studien inneholder livshistorieintervju med to unge muslimske kvinnelige bokser. Et livshistorieintervju kan beskrives som den fortellingen et individ velger å fortelle om sitt liv, fortalt så komplett og ærlig som mulig gjennom samtale med intervjuer (Atkinson 1998). Et livshistorieintervju skjer ofte gjennom flere samtaler og kan ta for seg perioder av et liv eller et fullstendig livsløp. Et hovedpoeng med livshistorieintervju som metode er at forskeren skal sitte igjen med en fortelling om livet til informanten, og at forskerens gjenfortelling av denne historien vektlegger det informanten fremhever som de viktigste hendelsene i sitt liv (Atkinson 1998).

Vår studie hadde et forløp med tre individuelle intervju med hver informant. Det første intervjuet hadde fokus på erfaring med idrett og deres involvering i boksing. Temaene var hva boksing betyr for dem, hvordan og hvorfor de begynte med boksing, deres lidenskap for boksing, og de utfordringene de opplever i møtet med norsk idretts- og boksekultur. Det andre intervjuet handlet om barndom, minner fra hjemlandet og tiden som ny i Norge.

Fokuset var på familielivet, tradisjoner, kulturelle og religiøse forventninger til kvinner. Det tredje intervjuet var en samtale om boksing, deres opplevelser og følelser i bokseringen, og deres ambisjoner, drømmer og håp for fremtiden. Intervjuene ble gjennomført høsten 2018 og vinteren 2019. Hvert intervju varte mellom 2 og 3 timer, hver informant er altså intervjuet i omtrent 7-9 timer. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd og transkribert.

Analysestrategi

I fortolkningen av datamateriale har vi brukt en narrativ analysestrategi (Atkinson 1998). Det innebærer en analyseprosess, der formålet er å skape en fortolkning av informantenes opplevelser og erfaringer (Josselson og Lieblich 1995). Strategien har en induktiv fremgangsmåte for kategorisering, hvor kodene er nært knyttet til informantenes egne ordvalg og uttrykk. I vår narrative tilnærming har vi lagt vekt på en kritisk og analytisk lesing av informantenes livshistorier, som betyr en analyse av livshistoriene både i en individuell og strukturell ramme (Atkinson 1998). Det sistnevnte skjer i dialog med vårt teoretiske rammeverk. Slik gir fortellingene ikke bare kunnskap om de individuelle livene til de muslimske bokserne, men også om hvordan strukturelle føringer påvirker deres levde erfaringer. På denne måten kan livshistoriene sees som et case som synliggjør og drøfter hvordan muslimske kvinnelige idrettsutøvere må håndtere interseksjonelle maktforhold knyttet til religion og kjønn. Disse fortellingene kan således ha gyldighet utover seg selv ved å vise hvordan deltagelse i idrett både kan åpne nye mulighetsrom og skape utfordringer for norske muslimske kvinner.

I analysene trekker vi frem hendelser og erfaringer som informantene fremhever som særlig betydningsfulle for deres liv som bokser. Med bakgrunn i dette presenterer vi i analysen tre overordnede tema: 1) veien inn og boksing som lidenskap og livsendring, (2) identitetsforhandlinger i familien og i boksemiljøet og (3) ambivalens, eksistensiell tvil og fremtidsønsker.

De-identifiseringsstrategier og forskerrefleksivitet

I denne sammenheng er det særlig viktig å sikre informantene anonymitet, siden de er kun to, og som bokser ikke er del av en stor gruppe i Norge. De står også i vanskelige livssituasjoner med konfliktfylte familierelasjoner, og vi har derfor valgt ikke å identifisere hvilke sitater som tilhører hvilken livshistorie. I vår narrative analyse konstrueres og blandes fortellingene. Vi har vurdert dette som nødvendige grep for å verne om informantenes anonymitet. Vi gir heller ingen beskrivelse av personlige karakteristika utover det at begge informantene identifiserer seg som muslimer. Et annet grep vi har gjort, er å fjerne alle referanser til ulike familiemedlemmer i sitatene. I tillegg har vi fjernet informasjon om idrettsprestasjoner og etnisk bakgrunn.

Den av oss som gjennomførte intervjuene er selv bokser. Det argumenteres ofte for at det er enklere å etablere en tillitsfull relasjon når intervjuer og informant deler sosiale identiteter som for eksempel å være kvinne og bokser, fordi man da deler noen kjønnete erfaringer (Josselson og Lieblich 1995). Andre imøtegår denne argumentasjonen, og hevder at det er en forenkling, fordi dette ikke problematiserer hvordan andre sosiale posisjoner påvirker relasjonene mellom forsker og informant (Phoenix 2001). I denne studien var erfaringen at det felles utgangspunktet informant og intervjuer delte, knyttet til boksingen og boksemiljøet, ble svært viktig for datatilgangen. Vi hadde mest sannsynlig ikke fått tilgang til dette datamaterialet uten den tilliten mellom intervjuer og informant som ligger implisitt i det å ha felles kroppsliggjorte erfaringer av å kjempe mot andre kvinner i bokseringen. Likevel

bød intervjuprosessen på flere utfordringer blant annet fordi man på forhånd hadde begrenset kunnskap om informantenes etniske og religiøse bakgrunn. Særlig gjaldt dette den politiske situasjonen i det landet informantenes familier hadde flyktet fra, og de ulike retningene innen islam som informantene bekjente seg til.

Analyse: lidenskap, minoritetsgjøring og eksistensiell tvil

Vi vil presentere narrativer konstruert fra informantenes livshistorier. I analysene legger vi vekt på å la boksernes fortellinger tale for seg selv og fortolke hvordan deres levde erfaringer er formet av komplekse kulturelle og strukturelle maktrelasjoner.

Veien inn, boksing som lidenskap og livsendring

Etter vi kom til Norge hadde jeg store problemer med å tilpasse meg kulturen og livet her. Jeg var deprimert, slet på skolen, hadde ingen venner. Jeg satt bare på rommet mitt, ville ikke spise eller snakke med noen (...) Det var ei jente i klassen min som spurte meg om å bli med henne på trening, men jeg visste jo ikke hva boksing var. Jeg sa til venninnen min at jeg kunne bli med henne og se på, men at jeg ikke ville trene. Men når vi dro på trening sammen, da så jeg hva boksing egentlig var, og jeg likte det. (...) Når jeg fant boksing, fant jeg liksom nøkkelen til å tilpasse meg det norske samfunnet og mitt nye liv. Jeg ble mer utadventt, fikk mer selvtillit og gjorde det bedre på skolen. Boksing var noe jeg mestret. Det hadde jeg aldri opplevd før.

Jeg slet lenge med angst. Jeg måtte tvinge meg selv til å gå ned trappa til kjelleren hvor boksetreningen var. Noen ganger gikk jeg ned trappa og løp opp igjen. For min del var boksingen mest en form for psykisk trening, jeg måtte bli tøffere. I alle fall i begynnelsen. Uten boksing ville jeg ikke kommet over angsten min. Selv om jeg nå har en dårlig dag, er sint og sur når jeg kommer på trening, så tar det bare noen minutter med hoppetau og skyggeboksing, så smiler jeg! Det er bare noe med boksing. Det endret synet mitt på livet.

Min første boksekamp... Det var da jeg innså at jeg elsker boksing. Det var en helt unik opplevelse. Jeg glemte verden helt. Jeg føler ingen smerte i ringen. Utenfor ringen kan jeg ha alle mulige problemer, men inni ringen, for meg er det bare glede der. Når jeg tar på meg hanskene og går i ringen for å bokse kamp, forsvinner alle problemene. Jeg er bare der, i øyeblikket. Ingenting annet betyr noe... jeg føler meg fri.

Disse narrative uttrykker hvordan boksing ble et dramatisk skifte i informantenes liv. Boksing krever, direkte og indirekte, et altopplukende fokus på motstanderen. Erfaringene deres viser at de opplever boksingen som et sted hvor den sosiale orden utenfor oppheves, og hvor de helt og fullt kan være i konkurranseidrettens logikker (Elias og Dunning 1996; Thing 1999). De snakker om hvordan boksingen gir dem kroppslig mestring og en opplevelse av frihet og selvrealisering (Hamzeh og Oliver 2012; Maquire og Mansfield 1998).

Narrativene knytter særlig boksernes sterke lidenskap og følelse av frihet til bokseringen og konkurransesituasjonen. De understreker at det er når de får på seg «*hanskene og går i ringen for å bokse kamp*» at de «*føler seg fri*». Da forsvinner problemene utenfor og «*ingenting annet betyr noe*». Dette tyder på en frisetting fra andre forpliktelser og forventninger (Elias og Dunning 1986), og særlig når det gjelder forventningene fra familien. Bokseringen representerer med andre ord et rituellet rom, hvor det å vinne og å slå motstanderen er det eneste som teller.

Boksing er en idrett hvor det å utvikle ferdigheter som assosieres med hegemoniske maskuline attributter, som for eksempel er tøffhet og styrke, er sentralt for å lykkes (Waquant 1995). Narrative peker på at boksingen har bidratt til at informantene har kommet over

angsten og usikkerheten, som de tidligere slet med på skolen og i andre sosiale kontekster. De forteller at boksingen har gjort dem tøffere og at de nå lettere håndterer disse situasjonene. Er dette et uttrykk for at identiteten som bokser åpner for en ny form for sosial anerkjennelse for minoritetskvinner? Andre undersøkelser om kvinner som lykkes i maskuline idretter (Hovden 2004; Lenskyj 1986; Rana 2017; Thing 1999) beskriver hvordan disse idrettene representerer et krav og en frihet for kvinner til å bryte med og overskride tradisjonelle kvinnelighetsnormer. Deres utsagn om at boksingen har gjort dem tøffere og mindre usikker kan tolkes i den retning.

Studier av idrettsmiljøer (Fasting og Sand 2008; Strandbu 2005) peker på at idrettens sterke posisjon i det norske samfunnet, betyr at å være god i idrett åpner for inklusjon og sosial anerkjennelse. Informantene i denne studien er bokserere som har suksess i bokseringen og opplever verdsetting som idrettsutøvere. Studier viser at gode idrettsprestasjoner og vinnere verdsettes uavhengig av kjønn, rase og etnisitet (Haugaa Engh, Settler og Agergaard 2016; Tjønndal og Hovden 2016). I tråd med dette uttrykker narrativene at å bli inkludert i det norske boksemiljøet, ble en «*nøkkel til aksept*» i det norske samfunnet. Samtidig viser narrativene at lidenskap for boksing og suksessen i bokseringen også skaper stigmatisering og andregjøring. Dette gjelder både i boksemiljøet og på hjemmebane og fører til komplekse forhandlinger knyttet til hva identiteten som bokser skal bety.

Identitetsforhandlinger i familien og i boksemiljøet

Konflikten med familien min startet da jeg begynte å konkurrere i boksing. De så en video av boksekampen min på nett. I videoen hadde jeg på meg shorts og lange sokker opp til knærne. Familien min sa at jeg var ødelagt. At jeg var naken på internett. Familien min er redd for at jeg skal bli stemplet som hore. Jeg skjønner dem, at de ikke vil at jeg skal bli kalt for hore, fordi huden min vises.

Familien min vil ikke at jeg skal glemme det som er viktig, å følge religionen, ta utdanning og være ei god jente. Gode jenter er hjemme, respekterer foreldrene, respekterer de eldre, passer på kulturen og språket. Gode jenter snakker ikke med andre, særlig ikke med gutter. Så jeg burde ikke være sammen med gutter utenfor familien. Det er et problem, fordi i bokseklubben er det nesten bare gutter og alle trenerne er menn. Vi sier at 'jentene holder familiens ære i sine hender', men jeg har jo ikke bedt om det! Hvorfor kan ikke guttene passe på familiens ære?

Jeg vet ikke hva som er vanskeligst for familien min å akseptere. Jeg tror det er hele pakka. At jeg viser hud, at jeg trener med gutter, at jeg slår, at andre kan se dette, at jeg har mannlig trener. Det er veldig vanskelig, fordi ingen av disse tingene betyr noe for meg, men det er veldig viktig for dem. Presset hjemmefra er umulig å takle. Familien min er redd for at boksingen skal ødelegge ryktet til hele familien.

Disse narrativene uttrykker at å være en respektabel muslimsk kvinne slik disse familiene ser det, ikke kan sammenveves med identiteten som bokser. Disse to identitetene fremstilles her som gjensidig utelukkende. Informantene opplever derfor at deres nye identiteter som kvinne, bokser og muslim, skaper stigmatisering i egen familie (Brah 2003). Selv om de opplever stigmatisering og andregjøring på uforsonlige måter i familien, nekter de å gi opp boksingen. De mener at det ikke trenger å være noen motsetning mellom å være en god muslimsk kvinne og bokser, og de forhandler stadig med familien og seg selv om hvordan dette kan håndteres. Blant annet stiller de spørsmåltegn ved hvorfor det er jenter alene skal bære familiens ære og hvorfor familiens ære kobles til boksing. Disse forhandlingene handler om hvilke betydninger av kjønn som kan aksepteres i muslimske miljøer. Siden familien ikke vil

endre sitt ståsted, viser narrativene til en livssituasjon hvor de kvinnelige bokserne kommer i en kontinuerlig skvis som innebærer mange dilemmaer og mye eksistensiell tvil.

Likevel velger informantene å følge sin egen overbevisning. De avviser blant annet holdningen om at det er kvinnene i muslimske familier som skal «*holde familiens ære i sine hender*». Dette betyr at de ikke aksepterer denne koblingen mellom kjønn og ære. Slik utfordrer de etablerte maktrelasjoner og religiøse autoritetsforhold i sitt muslimske miljø. Narrativene viser tydelig hvor vanskelig det er å leve i denne uforsonlige konflikten. Familien som tidligere (slik de forteller om det i intervjuene) har vært en arena preget av likhet, kjærlighet og tilhørighet, er omgjort til et sted hvor de stadig må forhandle om hvilke omkostninger identiteten som bokser skal ha. De opplever å være i skvis mellom dikotome identiteter knyttet til ulike betydninger av kjønn og religion (Crenshaw 1989). Dette kan tolkes som en frykt for å bli utstøtt fra familien, fra det muslimske miljøet og til og med fra Gud.

Selv om narrativene på mange måter peker på en veldig vanskelig livssituasjon, viser de samtidig at dette handler om to kvinner som vil være sterke og uavhengige og som ønsker kontroll over eget liv. Blant annet yter de motstand mot å bli innestengt i de betydningene av kjønn, alder og religion som familiefellesskapet krever (Gullestad 2002), men det viser seg at det er ikke bare i det muslimske miljøet at de opplever motstand og stigmatiserende prosesser. Dette skjer også blant de mannlige lederne i boksport, som ikke tar de muslimske kvinnebokserne alvorlig:

En av trenerne i klubben min sa til meg at jeg kastet bort livet mitt, at jeg ikke burde tro på den dumme religionen min, 'du tror på dritt og faster, og bare tull', sånne ting. Han likte ikke at jeg dekket meg til. I vår religion og kultur er det veldig viktig å respektere eldre, de eldre har alltid rett og du skal høre på dem. Men hva skal du gjøre når en eldre person snakker sånn til deg? Det var veldig vanskelig. Jeg følte det ble feil uansett hva jeg sa eller gjorde.

Det viktigste for meg er å dekke beina mine. Hvis jeg må bokse bare med shorts, så må jeg gå inn i ringen med noe jeg ikke er komfortabel med. Da føler jeg at noe mangler. Det er jo vane ikke sant? Jeg dekker alltid armene, håret og beina når jeg er utenfor hjemmet. Det er vanlig for jenter som meg.

Første gang jeg bokset kamp brukte jeg tights og en langermet t-skjorte. Det var ok, men til den andre kampen min fikk jeg beskjed om at det var forbudt å dekke armene og beina. Arrangørene ville ikke la meg bruke tights og genser. Først ville jeg gi opp. Jeg kan ikke bokse tenkte jeg. Men jeg hadde reist så langt og ville ikke gi vekk seieren til motstanderen min uten kamp. Jeg vil finne en løsning, sånn at jeg kunne bokse kampen, men fortsatt respektere religionen min. Etter mange diskusjoner fikk jeg lov til å bokse med t-skjorte istedenfor singlet, så jeg fikk dekket skuldrene mine. Men jeg måtte fortsatt bruke shorts som viste beina. Hvorfor må kvinneboksere vise så mye hud? Skal ikke muslimske jenter få lov til å konkurrere i boksing? Er ikke boksing for alle i Norge?

Disse situasjonene beskriver hvordan de muslimske kvinnebokserne står i et kontinuerlig krysspress. Både på hjemmebane og i boksingen må de forhandle i situasjoner hvor kombinasjonen kvinne og muslim skaper asymmetriske maktrelasjoner (Berg, Flemmen og Gullestad 2008; Crenshaw 1989). De befinner seg i situasjoner hvor de selv må finne løsninger på de konkrete utfordringene de utsettes for og erfarer at å håndtere disse utfordringene er svært krevende. Uansett hva de gjør eller sier, oppleves det som feil, enten det handler om forventningene i toppidretten, eller kroppsliggjøringen av egen tro (Ratna og Samie 2017). Dette peker på en situasjon hvor de stilles ovenfor motstridende krav og det stresset og merarbeidet dette skaper (Gullestad 2002; Hovden 2004).

Narrativene peker også på hvordan disse bokserne, både i bokseklubben og i familien, må forholde seg til ulike tilskrivninger av det å være ung kvinne. Med bakgrunn i sin muslimske kultur finner de det underlig at treneren som «en eldre», kan gjøre narr av religiøs tro. En av informantene sier at dette handler om liten respekt for hvem hun er. Dette får henne til å stille flere retoriske spørsmål til regler og normer i den norske boksekulturen. Her peker hun på manglende likestilling og rettferdighet for «de andre» i det norske boksemiljøet (Crenshaw 1989). Det samme kan kanskje sies når mannlige trenere og dommere stiller spørsmål ved informantenes kleskoder. Dette illustrer hvordan informantene utfordrer sammenvevde og komplekse maktforhold i boksemiljøet (Brah og Phoenix 2004). De mannlige idrettslederne har makt til å «merke» muslimske kvinner som «de andre» ved å ta sin egen makt og sin religiøse majoritetsstatus for gitt (Gullestad 2006), men livshistoriene viser også at det fins mannlige ledere i boksemiljøet som prøver på det motsatte og blir en viktig støtte når en av informantene føler seg utstøtt av familien:

Familien min tenkte at jeg kom til å slutte å bokse, hvis de sluttet å snakke med meg. At jeg ikke fikk være en del av familien, dersom jeg fortsatte å bokse. Da valgte jeg faktisk boksingen til slutt. Uten treneren min tror jeg ikke at jeg hadde bokset i dag. Jeg hadde ikke vært sterk nok til å takle konflikten med familien min alene. Det var så ille at jeg bare håpet at familien min skulle kaste meg ut hjemmefra. Men det gjorde de ikke, fordi det ville vært skamfullt for dem. Jeg var et spøkelse i huset. Ingen snakket med meg, eller anerkjente at jeg fantes.

Hver dag våknet jeg og håpet at det bare var et mareritt. Jeg gråt meg i søvn hver natt. Jeg var utslitt, knust og ville bare dø. Jeg prøvde å ta selvmord, jeg hadde nok prøvd igjen, hvis det ikke var for treneren min. Treneren min reddet meg, han lærte meg at de tøffeste kampene er utenfor ringen. Han ordnet en hybel til meg i nærheten av bokseklubben og hjalp meg å få en jobb, slik at jeg kunne overleve alene. Jeg vet ikke hvor jeg hadde vært uten han.

Sitatene illustrerer hvordan treneren tok ansvar da konflikten med familien ble så utholdelig at hun prøver å ta sitt eget liv. I denne situasjonen blir forståelsen og støtten fra treneren hennes avgjørende for hvordan hun håndterer stigmatiseringen hun opplever. Dette peker på hvor viktig en ansvarlig trener og en god trenerrelasjon kan være for en utøver i krise (Stenseng mfl. 2014). Blant annet fremheves det at treneren hjalp henne å akseptere at «*de tøffeste kampene er utenfor ringen*». Denne innsikten ble et vendepunkt for henne, og med trenerens støtte klarte hun å stå på egne bein. Narrativene viser likevel at hun fremdeles er i en sårbar situasjon. Selv om hun flytter, opphører ikke konfliktene. Hun opplever fremdeles å bli merket og andregjort av familien, men på andre premisser enn hva hun opplever i boksingen. I boksekonteksten opplever hun at minoritetsgjøringen dreier seg om hennes religion; at hun er muslim og krever å bli tatt alvorlig med alt det innebærer. Dette gjelder for eksempel både kleskoder og utfordringer i fastetiden. I familien er det betydningen av kjønn som aktualiseres mest. Når hva som bidrar til andregjøring varierer med kontekst, må også strategiene for å håndtere dette være ulike (Gullestad 2006). Når hun velger boksingen fremfor familien, betyr det at hun ikke lenger orker håndtere og akseptere den komplekse undertrykkingen hun opplever fra sin egen familie.

Kvinnenes identitetsforhandlinger preges av at de utsettes for en situasjon som betyr at uansett hvordan de opptrer og hvilke løsninger de velger, støter de mot maskuline og religiøse hegemonier i familien eller i boksemiljøet. Dette medvirker til at de som enkeltmennesker sitter igjen med en følelse av at det er de som eier problemene, som må bære utilstrekkeligheten og skammen på sine skuldre (Hovden 2004). Deres historier reflekterer også hvordan mannlige ledere fremdeles har makt til å definere og kategorisere hva som er

best for kvinner (Elling, Hovden og Knoppers 2019). At de opplever stigmatisering og andregjøring på de to arenaene i livet som betyr aller mest for dem, fører til en hverdag fylt av motstand, konflikter og usikkerhet.

Ambivalens, eksistensiell tvil og fremtidsønsker

Jeg skulle ønske jeg slapp å velge mellom boksinga og familien min. Jeg vil jo være en god datter og en god muslim. Kanskje tar jeg feil og de har rett? Kanskje Gud vil dømme meg fordi jeg elsker boksing?

Familien min sa 'velg en idrett som respekterer religionen din', men jeg elsker boksing. Jeg kan ikke noe for det. Jeg vet ikke helt hvorfor jeg ikke kan slutte å bokse. Det er bare noe med følelsen jeg får i ringen. Det er vanskelig å sette ord på det, hva boksing betyr for meg. Mitt største ønske er at familien min skal se meg bokse kamp, være stolt av meg og akseptere meg for den jeg er.

Jeg er jo redd for å bli alene. Jeg kjenner jo på ensomheten. Men du dør jo ikke av å være ensom. Det er jo tøft... å vite at familien min skammer seg over meg og ikke vil ha noe med meg å gjøre. Jeg gråter meg fortsatt i søvn, fordi jeg lurar på om det er verdt det... Å ofre så mye for idrett... men jeg kommer alltid tilbake til den samme konklusjonen: Jeg elsker boksing og det er verdt det. Ensomhet kan ikke drepe meg.

Her forteller de om hvordan tvil og ambivalens kan prege livet når de velger boksingen fremfor familien. Vi tolker det som at denne tvilen er et resultat av komplekse sammenvevinger mellom æreskoder, familierelasjoner og religion. Situasjonen beskrives som en eksistensiell krise og skaper stadige forhandlinger om hvorvidt omkostningene ved å holde fast på boksingen er verdt det. Minuttene i ringen, hvor de føler seg fri, elsker de, men utenfor bokseringen blir de igjen innhentet av de maktstrukturene de føler seg innesperret i. De opplever stadig å måtte håndtere en eksistensiell tvil om hvorvidt det valget de har gjort er riktig. Dette impliserer at de også stadig stiller spørsmål om hvorvidt Gud straffer dem om de fortsetter å bokse, og om hva det betyr å være en god muslimsk kvinne. I disse forhandlingene har de vanskelig for å akseptere at de tror på en Gud som straffer dem for det de liker aller best. Som tidligere uttrykt vil de ikke akseptere de kjønnede maktrelasjonene som tilskriver de muslimske kvinnene ansvaret for familiens ære, og den innesperringen av muslimske kvinner det innebærer (Hamzeh og Oliver 2012). Dette kan tolkes som om de ikke forsoner seg med at muslimske menn kan definere hva det skal bety å være en god muslimsk kvinne. Kvinnene tror at å være bokser og det å være en respektabel muslimsk kvinne kan forenes, og ikke er noe Gud vil straffe dem for. Derfor gir de ikke opp ønsket og håpet om at familien vil anerkjenne at boksing er en viktig del av livet deres og ønsker å se dem bokse og være stolte av deres prestasjoner i bokseringen. Selv om de tviler på at dette kommer til å skje, er det mye som tyder på at de ikke vil gi slipp på å utfordre de komplekse maktforholdene i familien og i det muslimske miljøet som medfører stigmatisering, marginalisering og andregjøring. Selv om de ser for seg at dette blir en ensom kamp, uttrykker de sin kampvilje ved å si at «*ensomhet kan ikke drepe*». Dette kan tolkes som at de ikke er villige til å gi slipp på sin selvbestemmelse og sin lidenskap for boksing, til tross for at dette innebærer utstøtelse fra familien og en livssituasjon hvor de stadig må håndtere eksistensiell tvil.

Konkluderende refleksjoner

De narrative vi har presentert, kan tolkes dithen at ingen utfordringer ser ut til å være store nok til å velge bort øyeblikkene i bokseringen, hvor den sosiale orden oppheves og de helt og fullt kan hengi seg til bokseringen og idrettens logikker (Hovden 2004; Tjønndal 2019). Mye tyder på at dette gir disse muslimske kvinnebokserne stahet, styrke og mot til å utfordre de komplekse maktforholdene i både det muslimske miljøet og i det mannsdominerte, hvite boksemiljøet, som bidrar til stigmatisering av dem som muslimske kvinner som bokser. Livshistoriene synliggjør på direkte og indirekte måter hvordan de i sine identitetsforhandlinger både med seg selv og de institusjonelle vilkårene de må håndtere, motsetter seg forestillinger om muslimske kvinner som ettergivende, avhengige, svake og forvaltere av familiens ære (Agergaard 2016).

Narrativene illustrerer hvordan mange av konfliktene, dilemmaene og utfordringene de opplever som bokserer og unge muslimske kvinner, oppstår på grunn av de motstridende kjønne forestillingene som konstituerer deres sammenvevde identiteter (de los Reyes og Mulinari 2005). De beskriver hvordan sosiale ulikhetsdimensjoner knyttet til kjønn, alder og religion både blir medspillere og motspillere i deres hverdagspraksiser. Fokuset er likevel mest på hvor utfordrende det kan være å være en muslimsk kvinne og stå fast ved sin «*identitet som bokser*». De erfaringene og opplevelsene de beskriver, avdekker hvordan denne kombinasjonen nesten er umulig å håndtere og leve med. Det er likevel viktig å påpeke at denne studien omfatter bare to muslimske kvinnebokserer, derfor gjelder ikke dette alle muslimske jenter som bokser (Ratna og Samie 2017). Betydninger av kjønn og forholdet mellom majoritet og minoritet varierer med kontekst (Berg, Flemmen og Gullikstad 2008), derfor vil også muslimske jenters muligheter og utfordringer som bokserer i Norge variere med sosial bakgrunn, etnisitet, alder og kroppsliggjøring av deres tro.

Livshistoriene bidrar også til å synliggjøre hvordan de muslimske kvinnebokserne må underkaste seg to sett med logikker, normer og forventninger. Disse framstår som både motsetningsfulle og gjensidig utelukkende. Det betyr at de setter informantene i skvis mellom en hvit maskulin boksekultur og et maskulint hegemoni i en muslimsk familiekultur med de utfordringer og identitetsforhandlinger det innebærer å ha en fot i hver kultur. De blir daglig møtt med ulike former for andregjøring, stigmatisering og ekskludering, men til tross for dette så holder de fast ved, mot alle odds, at boksering er deres store lidenskap og kjærlighet i livet.

Likevel stiller man spørsmålet hvordan det er mulig å velge noe så tilsynelatende uviktig som å være bokser, når dette innebærer avvisning og ekskludering i egen familie? De muslimske kvinnebokserne beskriver bokseringen som et sted hvor de kan koble av fra mange av de bekymringene de har i hverdagen og oppleve mestring og selvbestemmelse. Å trene og konkurrere i boksering oppleves som en arena hvor de kan eksperimentere og leke med kroppslighet og være kvinne på nye og overskridende måter (Elias og Dunning 1986; Thing 1999). Bokseringen åpner blant annet opp for at de må utvikle og eksponere egenskaper og ferdigheter som vanligvis assosieres til menn og maskulinitet, som å vise aggressivitet, beslutsomhet og fysisk styrke. Dette kan tolkes som en frisetting fra trange femininitetsnormer i den muslimske kulturen de er oppvokst i, og som et sted hvor de som bokserer kan få sosial anerkjennelse, synlighet og inklusjon i et prestisjefylt majoritetsfelleskap. Slik representerer bokseringen noe overskridende, og noe som de erfarer kan frigjøre dem fra den kjønne innesperringen som deres sammenvevde identiteter representerer. Bokseringen har åpnet opp muligheter for dem til selv å kunne bestemme hvem de ønsker å være som norske muslimske kvinner.

Litteratur

- Agergaard, Sine 2016. «Religious Culture as a Barrier? A Counter-Narrative of Danish Muslim Girls' Participation in Sports», *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health* 8 (2): 213–224. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2015.1121914>
- Ahmad, Aisha 2011. «British Football: Where Are the Muslim Female Footballers? Exploring the Connections between Gender, Ethnicity and Islam», *Soccer & Society* 12 (3): 443–456. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.568110>
- Atkinson, Robert 1998. *The life story interview*. London: Sage Publications.
- Benn, Tansin, Gertrud Pfister og Haifaa Jaward 2010. *Muslim Women and Sport*. London: Routledge.
- Benn, Tansin og Aisha Ahmed 2006. «Alternative Visions: International Sporting Opportunities for Muslim Women and Implications for British Youth Sport», *Youth and Policy* 92: 119–132.
- Berg, Anne-Jorunn, Anne-Britt Flemmen og Berit Gullikstad 2010. «Innledning: Interseksjonalitet, flertydighet og metodologiske utfordringer». I: Anne-Jorunn Berg, Anne-Britt Flemmen og Berit Gullikstad (red.): *Likestilte norskheter. Om kjønn og etnisitet*. Oslo: Tapir Akademisk Forlag.
- Brah, Avtar 1996. *Cartographies of Diaspora. Contesting Identities*. London: Routledge.
- Brah, Avtar 2003. «Diaspora, Border and Transnational Identities». I: Reina Lewis og Sara Mills (red.): *Feminist Postcolonial Theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Brah, Avtar og Ann Phoenix 2004. «Ain't I a woman. Revisiting Intersectionality», *Journal of International Women's Studies* 5 (3): 75–87.
- Connell, Raewyn 2005. *Masculinities*. New York: John Wiley and Sons.
- Channon, Alex og Catherine Phipps 2017. «Pink gloves still give black eyes. Exploring 'alternative' femininity in women's combat sports», *Martial Arts Studies* 3: 24–37. <http://doi.org/10.18573/j.2017.10093>
- Collins, Patricia 1986. «Learning from the 'Outsider Within'. The Sociological Significance of Black Feminist Thought», *Social Problems* 33 (6): 14–32.
- Crenshaw, Kimberle 1989. *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. Chicago: University of Chicago Legal Forum.
- De los Reyes, Paulina og Diana Mulinari 2005. *Interseksjonalitet. Kritiska reflektioner over jämlikhetens landskap*. Malmö: Liber.
- Elias, Norbert 1981. «Sportens opprinnelse som et sosiologisk problem», *Den jyske Historiker* 20: 63–68.
- Elias, Norbert og Eric Dunning 1986. *Quest for Excitement. Sport and Leisure in the Civilizing process*. Oxford: Basil Blackwell.
- Elling, Agnes, Annelies Knoppers og Jorid Hovden 2019. «Metaanalysis, data and methodologies» I: Agnes Elling, Jorid Hovden og Annelies Knoppers (red.): *Gender diversity in European sport governance*. London: Routledge.
- Fasting, Kari og Trond Svela Sand 2008. *Kjønn i endring – En tilstandsrapport om norsk idrett*. Oslo: Akilles.
- Gullestad, Marianne 2002. *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, Marianne 2006. *Plausible Prejudice*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hamzeh, Manal og Kimberly L. Oliver 2012. «“Because I Am Muslim, I Cannot Wear a Swimsuit”: Muslim Girls Negotiate Participation Opportunities for Physical Activity», *Research Quarterly for Exercise and Sport* 83 (2): 330–339. <https://doi.org/10.1080/02701367.2012.10599864>
- Haugaa Engh, Mari, Federico Settler og Sine Agergaard 2016. «'The ball and the rhythm in her blood': Racialised imaginaries and football migration from Nigeria to Scandinavia», *Ethnicities* 17(1): 66–84. <https://doi.org/10.1177%2F1468796816636084>

- Heiskanen, Benita 2012. *The urban geography of boxing*. Albingdon, Oxon: Routledge.
- Hovden, Jorid 2004. *Makt, motstand og ambivalens. Betydninger av kjønn i idretten*. Doktorgradsavhandling, Institutt for samfunnsvitenskap, Høgskolen i Finnmark.
- Hovden, Jorid og Anne Tjønddal 2019. «The gendering of coaching from an athlete perspective: The case of Norwegian boxing», *International Review for the Sociology of Sport* 54(2), 239–255. <https://doi.org/10.1177/1012690217715641>
- Josselson, Ruthellen og Amia Lieblich 1995. *The narrative study of lives vol 3: interpreting experience*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kipnis, Hilary og Jayne Caudwell 2015. «The boxers of Kabul: Women, boxing and Islam». I: Alex Channon og Christopher Matthews (red.): *Global perspectives on women in combat sports – Women warriors around the world*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillian.
- Lenneis, Verena og Sine Agergaard 2018. «Enacting and resisting the politics of belonging through leisure. The debate about gender-segregated swimming sessions targeting Muslim women in Denmark», *Leisure studies* 37(6): 706–720. <https://doi.org/10.1080/02614367.2018.1497682>
- Lenneis, Verena og Gertrud Pfister 2017. «When girls have no opportunities and women have neither time nor energy: the participation of Muslim female cleaners in recreational physical activity», *Sport in Society* 20:9: 1203–1222. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1269085>
- Lenskyj, Helen 1986. *Out of bonds: Women, sport and sexuality?* Toronto: Women's Press of Canada.
- Maquire, Joseph 1999. *Global sport*. Cambridge: Polity Press.
- Maguire, Joseph og Louise Mansfield 1998. «'No-body's Perfect': Women, Aerobics and the Body Beautiful», *Sociology of Sport journal* 15: 109–137.
- McCree, Roy 2015. «The Fight outside the Ring: Female Boxing Officials in Trinidad and Tobago». I: Alex Channon og Christopher Matthews (red.): *Global perspectives on women in combat sports – Women warriors around the world*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillian.
- McLaren, Colin mfl. 2017. «Peer-Initiated Motivational Climate and Group Cohesion in Youth Sport», *Journal of Applied Sport Psychology* 29 (1): 88–101. <https://doi.org/10.1080/10413200.2016.1190423>
- Myrli, Tone Rian og Ingar Mehus 2015. «Ulikhet i rekruttering og frafall i den organiserte idretten i Trondheim», *Tidsskrift for Ungdomsforskning* 15 (1): 51–77.
- Phoneix, Ann 2001. «Practising feminist research: The intersection of gender and 'race' in the research process». I: Kum-Kum Bhavani (red.): *Feminism and 'Race'*. Oxford: Oxford University Press.
- Rana, Jasmijn 2017. «Ladies-Only! Empowerment and Comfort in Gender-Segregated Kickboxing in the Netherlands». I: Aarti Ratna og Samaya Samie (red.): *Race, Gender and Sport – The Politics of Ethnic 'Other' Girls and Women*. London: Routledge.
- Ratna, Aarti og Samaya Samie 2017. «Introduction: Sport, Race and Gender: The Politics of Ethnic 'Other' Girls and Women». I: Aarti Ratna og Samaya Samie (red.): *Race, Gender and Sport – The Politics of Ethnic 'Other' Girls and Women*. London: Routledge.
- Smith, Malissa 2014. *A history of women's boxing*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- Stenseng, Frode, Jacques Forest og Thomas Curran 2014. «Positive emotions in recreational sport activities: the role of passion and belongingness», *Journal of Happiness Studies* 16(5): 1117–1129.
- Strandbu, Åse 2005. «Identity, embodied culture and physical exercise. Stories from Muslim girls in Oslo with immigrant background», *Young* 13(1): 27–45.
- Strandbu, Åse, Anders Bakken og Mira Aaboen Sletten 2019. «Exploring the minority – majority gap in sport participation: different patterns for boys and girls?», *Sport in Society* 22:4: 606–624. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389056>
- Thing, Lone Friis 1999. *Sport – en emotionel affære: Kvinder, holdsport og aggression*. Doktorgradsavhandling, Sosiologisk institut, Københavns Universitet.

- Thing, Lone Friis 2011. «Norbert Elias – sport og civilisering». I: Lone Friis Thing og Ulrik Wagner (red.): *Grundbog i idræts sosiologi*. København: Munksgaard.
- Tjønnal, Anne 2019. «The implications of sport attire and culture on Muslim women's participation in elite boxing: A case of a female boxer». I: Natalie Barker-Ruchti (red.): *Athlete learning in elite sport – a cultural framework*. London: Routledge.
- Tjønnal, Anne og Jorid Hovden 2016. «Kjønn som sparringspartner – Betydninger av kjønn blant norske boksetrenere», *Tidsskrift for kjønnsforskning* 3-4 (40): 186–202.
- Tjønnal, Anne 2016. «Pugilistic Pioneers – The History of Women's Boxing in Norway». *Sport History Review*, 47(1): 3–25. <https://doi.org/10.1123/shr.2015-0013>
- Wacquant Loic 1995. «Pugs at work: Bodily Capital and Bodily Labour among Professional Boxers», *Body & Society* 1: 65.
- Walseth, Kristin 2015. «Muslim Girls' Experiences in Physical Education in Norway: What Role Does Religiosity Play?», *Sport, Education and Society* 20 (3): 304–322. <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.769946>
- Walseth, Kristin og Kari Fasting 2003. «Islam's View on Physical Activity and Sport: Egyptian Women Interpreting Islam», *International Review for the Sociology of Sport* 38 (1): 45–60.
- Walseth, Kristin og Åse Strandbu 2014. «Young Norwegian-Pakistani women and sport: How does culture and religiosity matter?», *European Physical Education Review* 20(4): 489–507. <https://doi.org/10.1177%2F1356336X14534361>
- Watson, Beccy og Sheila Scranton 2017. «Re-confronting Whiteness: On-going Challenges in Sport and Leisure Research». I: Aarti Ratna og Samaya Samie (red.): *Race, Gender and Sport – The Politics of Ethnic 'Other' Girls and Women*. London: Routledge.
- With-Nielsen, Ninna, og Gertrud Pfister 2011. «Gender Constructions and Negotiations in Physical Education: Case Studies», *Sport, Education and Society* 16 (5): 645–664. <https://doi.org/10.1080/13573322.2011.601145>
- Woodward, Kath 2013. «Legacies of 2012: Putting women's boxing into discourse», *Journal of the Academy of Social Sciences* 9(2): 242–252. <https://doi.org/10.1080/21582041.2013.838295>